

ОЦІНКА СТРУКТУРИ БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТНИХ ПОТРФЕЛІВ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Г.М. Чепелюк

Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи
Національного банку України (м. Київ), chepelyk.b@ukr.net

В економічному розвитку держави одна із провідних ролей належить банківській системі. Банківська діяльність представляє собою мобілізацію тимчасово вільних грошових коштів та їх розміщення від свого імені на певних умовах. Кредитно-інвестиційні операції банків здійснюються переважно за рахунок залучених коштів, а не власного капіталу. Саме тому аналіз кредитних вкладень банків у галузевому розрізі є необхідним напрямком досліджень як науковців, так і практиків. Користувачами висновків за результатами аналізу кредитних портфелів виступають такі групи існуючих та потенційних контрагентів:

- Національний банк України;
- інвестиційні корпорації, біржі, консалтингові агентства;
- акціонери банку;
- підприємства, вкладники, громадяни.

У всіх банках найбільшу питому вагу складають кредити надані юридичним особам. Не дивлячись на те, що кредитні операції найбільш ризиковані, вони є домінуючими в діяльності сучасних банків. Між динамікою економіки та кредитуванням існує прямий зв'язок. Для зростання обсягів внутрішнього валового продукту необхідно збільшити обсяги кредитування економіки, зокрема, виробничу сферу. Втім, банки досить стримано реагують на кредитні запити саме стратегічних галузей виробництва. Структура кредитів за видами економічної діяльності п'яти найбільших банків України за період з 2008 по 2011 роки підтверджує дане твердження (табл. 1).

За даними таблиці видно, що банки надають перевагу кредитуванню торгівельно-посередницьких підприємств та фізичних осіб. Це пояснюється меншою ризиковістю цих кредитів, а також простотою визначення їх кредитоспроможності. Так, низький рівень кредитування виробничої діяльності та сільського господарства свідчить як про низьку кредитоспроможність сільськогосподарських підприємств для банку, так і про їх потребу в зовнішніх вливаннях коштів. Водночас, високі показники питомої ваги кредитних коштів у торгівлі свідчить як про залежність торгівельно-посередницького бізнесу від кредитних ресурсів, так і про перевагу, що надається банками щодо його кредитування. Відомо, що такі кредити є короткостроковими, а значить менш ризиковими для депозитних корпорацій, а також потребують короткострокових ресурсів.

Таблиця 1

Аналіз структури кредитів за основними видами економічної діяльності
п'яти найбільших банків України за 2008-2011 р.р.

№	Назва банку	Кредити в торгівельно-посередницьку діяльність				Кредити у виробництво				Кредити в сільське господарство				Кредити фізичним особам			
		2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
1	ПАТ КБ ПриватБанк																
	Питома вага в структурі кредитного портфеля банку, %	24,08	44,15	43,16	55,79	29,43	4,67	12,26	5,51	3,13	3,92	2,93	2,98	34,66	26,4	20,19	23,11
2	ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»																
	Питома вага в структурі кредитного портфеля банку, %	31,28	19,78	16,95	17,52	38,45	43,24	54,10	54,11	4,52	6,19	8,82	8,49	5,46	2,74	2,19	1,90
3	ПАТ «Державний ощадний банк України»																
	Питома вага в структурі кредитного портфеля банку, %	3,4	3,39	3,46	11,09	3,3	2,89	4,82	10,71	3,42	3,35	1,66	1,62	20,98	12,92	11,23	7,6

4	ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»																
	Питома вага в структурі кредитного портфеля банку, %	21,45	20,07	20,06	26,38	10,09	10,42	9,96	4,64	5,67	4,25	4,84	9,32	49,86	51,69	49,65	33,26
5	ПАТ «Акціонерний комерційний промислово- інвестиційний банк»																
	Питома вага в структурі кредитного портфеля банку, %	23,29	20,83	19,81	24,69	36,07	38,13	41,61	38,24	6,83	5,13	3,14	3,49	12,47	10,27	4,7	2,73

*Розрахунки зроблені автором за даними Річних звітів банків

Підсумовуючи дані наведеного аналізу, можна зробити висновки, що галузі виробництва в Україні протягом останніх двох років отримали досить низьку питому вагу інвестицій в основний капітал. Це, в свою чергу, не сприяє розвитку та технічному оновленню виробництва. Конкуренція на ринку товарів і послуг вимагає досить високих вкладень в технології, розширення потужностей. Для банківської системи ці показники можуть слугувати певним орієнтиром щодо розробки механізмів кредитування, зокрема, лізингового.

Варто погодитися з положеннями Концепції фінансової безпеки України: «Загалом використання банківської системи для організації притоку капіталу у стратегічно важливі галузі виробництва, які не одержують потрібного фінансування внаслідок високого ризику та (або) низької прибутковості, є цілком нормальним явищем. Однак, ризик реалізації такої структурної політики не може покладатися урядом цілком на банківську систему і, тим більше, на одну або декілька банківських установ. Попит на інвестиції у важливих для розвитку України галузях економіки є настільки суттєвим, що найближчим часом не може йти мова про відмову від реалізації структурної політики держави через кредитно-фінансову систему. Інтереси України при цьому полягають у ретельному плануванні структурної політики з урахуванням наступного:

1. Кредити, які надаються банками для виконання структурної політики держави, мають бути забезпеченими і надаватись виключно на умовах їх повернення. Практика «списання» таких кредитів призводить до їх неефективного використання та практично повної відсутності ризик-менеджменту як з боку позичальників, так і з боку банків.

2. Приймаючи рішення про проведення структурної політики через кредитно-фінансову систему, уряд має бути готовий нести витрати, пов'язані з невиконанням боржниками зобов'язань перед банками. Більше того, готовність уряду має бути не знаком доброї волі, а наслідком виконання угод з Національним банком, який організовуватиме виконання структурної політики уряду.

3. Фінансування стратегічно важливих галузей виробництва не може перевищувати розумних лімітів концентрації в розрізі окремих банківських установ і контроль за диверсифікацією цього ризику є функцією Національного банку.» [1].

Важливою функцією банківської системи виступає формування позитивного інвестиційного клімату та забезпечення раціонального перерозподілу коштів у відповідні сектори економіки на принципах доцільності та платоспроможності. Як результат, це має зволікати приріст грошової маси та як результат - якісну частину грошової бази (резервні кошти банків). Останнє сприятиме рівню монетизації економіки, а враховуючи поточні вимоги Національного банку України в аспекті обов'язкового резервування, зниженню валютизації економіки та в кінцевому вимірі – економічному зростанню. Отже, у результаті проведеного аналітичного дослідження вважаємо, що вітчизняна банківська система, на фоні високої рентабельності бізнесу у докризовий період, неефективно виконує свою безпосередню функцію – забезпечення передумов до економічного зростання. Однак, як засвідчують результати аналізу, банки України та банківська система загалом працюють на власний прибуток, а не економічні потреби нашої держави. З іншого боку, подібну діяльність можна виправдати недосконалістю державної програми модернізації економіки; чіткої ідентифікації економічних конкурентних переваг, що мають бути сформовані; та відсутністю діючих систем середньо- та довгострокового прогнозування [2]. Лише за наявності останнього можливим є формування належного інвестиційного механізму. У переліку аспектів перспективної діяльності банків особливе місце посідає також максимальна універсализація та диверсифікація операцій та послуг.

Література:

1. Барановський О.І., Блащук Ю.О., Пузяк М.І., Новошинська Л.В., Резнікова О.О., Романченко О.В., Стасюк Ф.Ф., Фещенко В.В. Концепція фінансової безпеки України [електронний ресурс] // Режим доступу: <http://do.gendocs.ru/docs/index-24488.html?page=6>.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «про схвалення концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» за № 569-р від 15.08.2012 р.